

Målriktad behandling

En cancercell skiljer sig från en normal cell. Beroende på tumörens egenskaper går det ibland att rikta behandlingen direkt mot cancercellerna, så kallad målriktad behandling. Man utnyttjar till exempel antikroppars funktion att identifiera och koppla till antigener på cancercellen, eller proteinkinashämmare, ibland även kallade tyrosinkinashämmare, som kan påverka processer som är unika för en viss sorts cancerceller.

Målriktad behandling fungerar på olika sätt, till exempel genom att:

- Minska tillförseln av blod till tumören så att den slutar att växa. Detta kan göras med vissa antikroppar eller specifika proteinkinashämmare, så kallade angiogeneshämmare.
- Aktivera kroppens immunförsvar så att det angriper cancercellerna och gör så att de slutar växa. Detta kallas immunterapi. Oftast används olika antikroppar för denna typ av behandling. Antikroppen kan till exempel fungera som en "flagga" och märka upp cancercellen för immunförsvaret.
- Förstöra cancercellernas förmåga att reparera sig själva så att de till slut dör. Så fungerar till exempel parp-hämmare.
- Blockera ämnen som stimulerar cancercellernas tillväxt och delning. Många proteinkinashämmare har denna funktion.
- Koppla en för cancercellen skadlig molekyl på en antikropp, så att antikroppen letar sig direkt till cancercellen. Exempel på det är brentuximab-vedotin som används vid lymfom.

Målriktad behandling ges ibland under samma period som cytostatika.

Så går det till

Läkemedlet får du antingen direkt i blodet via dropp, som en spruta, som tabletter eller kapslar.

Kapslarna får inte delas eller krossas. Tabletterna får endast delas om de har en brytskåra.

Prata med din kontaktsjuksköterska eller apoteket om du har svårt att svälja läkemedlet.

Tabletter och kapslar som du inte har använt ska du lämna tillbaka till ett apotek.

Uppföljning av dina blodvärden

Målriktad behandling kan göra att blodvärdena försämras. Du får därför lämna blodprov före, under och efter behandlingen. Om något av provsvaren är avvikande kontaktas du för att man ska kunna planera din fortsatta behandling. Om du inte hör något genomför du din behandling som planerat och fortsätter att lämna blodprover enligt remissen. Du kan själv kontrollera dina provsvar på 1177.

Biverkningar

Vilka biverkningar du drabbas av beror på vilket läkemedel du får, hur stor dosen är och om du får annan behandling samtidigt. I läkemedelsbeskrivningen ser du vilka biverkningar din behandling kan ge. Prata med din kontaktsjuksköterska eller läkare så att du kan få behandling och råd om egenvård för att förebygga och lindra biverkningar. För att förebygga allergiska reaktioner ges ibland kortison i samband med behandlingen.

Hantera kroppsvätskor säkert

Kroppen bryter ner målriktade läkemedel till vattenlösliga ämnen och gör sig av med det via olika kroppsvätskor, till exempel urin, svett och sädesvätska. Olika läkemedel tar olika lång tid

3. BEHANDLING

Målriktad behandling

att få ur kroppen. Prata med din läkare vad som gäller just din behandling. Generellt gäller följande rekommendationer under pågående behandling och 3–5 dagar efter:

- Torka upp spill av kroppsvätskor med engångsmaterial. Lägg avfallet i en plastpåse, knyt ihop den och släng direkt i soporna. Tvätta ytan med rengöringsmedel och vatten.
- Om någon annan hanterar dina kroppsvätskor ska hen alltid använda engångshandskar.
- Lägg inkontinensskydd, blöjor och stomipåsar i en plastpåse och släng direkt i soporna.
- Knyt ihop kateterpåsar utan att tömma dem. Lägg dem i en plastpåse och släng direkt i soporna.
- Om du använder mulltoalett, utedass eller torrtoalett, strö kalk eller toalettströ efter besöket.
- Tyger som fått spill av kroppsvätskor på sig ska tvättas direkt om det går, helst skilt från annan tvätt. Använd vanligt tvättmedel. Om det inte går att tvätta direkt, kan du lägga tvätten i blöt eller förvara den i en sluten plastpåse så länge.
- Du bör inte amma.

Graviditet

Det är viktigt att du inte blir gravid eller gör någon gravid under behandlingen, eftersom läkemedlen kan påverka fostret. Använd därför säkra preventivmedel. Ibland behövs dubbelt skydd, eftersom biverkningar som diarré eller direkt påverkan av cancerläkemedlet kan göra att p-piller inte räcker som ensamt skydd. Om behandlas med proteinkinashämmare använd säkra icke-hormonella preventivmedel under behandling och minst 90 dagar efter avslutad behandling.

Andra läkemedel, naturläkemedel och kosttillskott

Oftast går det bra att ta dina vanliga läkemedel under behandlingen, men ibland kan du behöva göra uppehåll eller ändra dosen. Du och din läkare går igenom dina läkemedel innan behandlingen startar. Det är viktigt att du även berättar om du tar naturläkemedel, hälsokostpreparat eller vitaminer.

Övrigt att tänka på

- Fråga din läkare om det är lämpligt att du vaccinerar dig före eller under din behandling.
- Behandlingen är inget hinder för att få massage, men din sjukdom kan vara det. Prata med din läkare. Beröring och taktill massage går alltid bra.